

Á r v á b ó l.

Azon kevés előnyök egyike, mely a Kassa-oderbergi vonalnál kiemelhető s első sorban említésre méltó az, hogy a természet barátját, a turistát valóban festői tájakon keresztül, a közép Kárpátok, a hatalmas nagy Tátra alá vezeti; mely élvezet ez előtt egyedül pénz-, idő- és kényelembeli nagy áldozattal vált lehetségessé.

A Zsolna-rózsahegyi vonal sokhelyt a svajczi vagy tiroli hegyvidék jellegével bír, és az utazót a legváltozatosb meg-
lepetésekben részesíti; elannyira, hogy az, kiből a természet magasztossága és szépsége iránt, végkép nem halt ki még érzéke, e vidék elbájoló kellemétől el lesz ragadtatva.

A szép tájak keretében kidomborodó romok: Ljetava, Sztrečno és Ovár a hűbéri korra emlékeztetnek, melyben hatalom, erőszak a jogot bitorolta, míg jelenben ezzel ellenkezőleg a fakereskedés által a Vágon előidézett élénk közlekedés a nép munkásságát, szorgalmát tünteti elénk.

Ha az utas Kralovánnál (vasuti állomás) elhagyja a vaspályát és a Vágba ott ömlő Árva partján észak-keletnek fordul, oly völgybe jutott, hol majd hegy hegyre tolul s meredek kősziklák fogják körül, majd ismét kies rónákon festőileg elhelyezett falvakon gyönyörködtetheti szemét, és a kigyózó Árva mentében Párniczára, Nagyfalura, Bisztereczre, Alsó-Kubinba, a megye székhelyére és végre Árvaváraljára juthat.

Ezen kies falucska, mely németül „Unterschloss“-nak, tótul „Podzamok“-nak neveztetik, Árva családi uradalmának törzshelye, melynek tulajdonosai az itteni még a mai korig meglehetősen jókarban fenntartott várról, a 37 □ mértföldre terjedő uradalmat kormányozták.

Hogy mely korban és ki által, mi módon épült fel ezen fölséges vár, arra nézve az okadatoló bizonyítékok hiányának; annyi azonban bizonyos, hogy annak dicső birtokosai a hazai történelemben kiváló szerepet vittek és gyakran döntőleg folytak be annak ügyeibe.

Tagadhatlan, hogy maga a vár különböző időközökben épült fel. Legfelsőbb része, a fellegrvár, mely az Árva vizéből 70 ölnyre kimagasló, majdnem egészen függőleges mészkősziklán emelkedik, a legrégibb. Nyugatnak csatlakozik

ehhez a később épült középső vár s mellette valamivel lejjebb az újabb korban épült alsóvár.

A felleg- és középső vár — fájdalom 1800-ban — mely időben a vár alsó részét még lakták, a lángok martalékaul esett, s a tűzvész által annyira megrongáltatott, hogy csak a puszta falak s a középső várban néhány gerenda ép maradt.

Később azonban a további pusztitástól megóvándó valamennyi épület befedeztetett, sőt legújabb időben az egész annyira lett helyre állítva, hogy az új lépcsőzetten, a vár legfelsőbb részéig elég kényelmesen ellehet jutni.

Az uradalom jelenlegi főkörmányzója Zichy Ödön gróf ő nagyméltósága, ki mint lelkes pártfogója és előmozdítója minden szépnek és jónak, itt is feladataul tűzte ki magának az ókor nagyságának és hatalmának ezen remek emlékét az utókor számára főnntartani.

Határozott parancsára a vár minden irányban javítás alá vétetett; több helyiség a lábnyi magasságra felhalmozott omladványtól lett megtisztítva, rácsozott lépcső emelve és a nyugoti torony külső részén vas erkély alkalmazva, hol a vár látogatójának alkalom nyujtatik, széditő magasságról az alatta elterülő alsó várra és a kies völgyre lepillantathatni s Liptó-, Turóc- és Zólyommegyéit határoló havasokon gyönyörködhetni.

Az alsóvárban lévő várkápolnát hajdan a protestánsok használták, s ennek sirboltja zárja magában Thurzó György grófnak koporsóját, kinek carrarai márványból faragott szobra művészileg dolgozott két más címerrel ékesíti a várkápolna falait.

E várkápolna melletti teremben vannak elhelyezve az árvai uradalom főkörmányzóinak arcképei, Thurzó nádortól kezdve mai napig. Itt látható kézsmárki Tököly István (ifj.); thrakostyáni Draskovics Miklós, Illyésházy Gáspár, Gábor és György grófok; Eszterházy Miklós herceg; az Erdődy és Zichy grófok valamennyi ősei.

Egy másik szobában, két régi képen látható: Thurzó György és ennek neje Czobor Erzsébet, amint a ravatalon fekszenek. Továbbá külsőleg toronyalaku más helyiségben, melynek falazata 7 láb vastagságu, s egykor pompás kipallózott mennyezettel birt a harminc éves háborubeli fegyvergyűjtemény van elhelyezve.

Ezenkívül kell, hogy megemlítsem még az 1868-ban alapított muzeumot. Ez magában foglalja az Arvában lőtt s e cikk végén elősorolt Guber és Koczian erdészek s egyletünk tagjai által ép oly ügyességgel mint a kellő szakértelemmel kitömött emlősök és madarak gyűjteményét.

Ezen állattani gyűjteménynek az a célja, hogy a vár látogatóinak, az Árvában előforduló emlősöket és madarakat bemutathassa, s bár gyűjteményünkben még nincsenek meg mindazon állatok, melyek itt honosok, mindazon által másrészt tudunk néhány igen érdekes és ritka madarat felmutatni, mely vándorlásakor itt Árvában lövetett pl. egy izlandi dunnaludat (*Somateria mollissima*) egy méhfalót (*Merops apiaster*).

Egyúttal megemlítünk néhány egyedül havasokon élő madarat: (*accentor alpinus*), a havasi kőfali futót (*Tichotroma muraria*), a három ujjú harkályt (*Abcernus tridactilis*), a nyaktekercset (*Turdus torquatus*).

A ragadozó állatok sorából látható itt egy hatalmas medve, egy farkas, mindkettő a havason legelő marha és ott élő más vadnak is veszélyes ellensége, továbbá a kártékonytalan állatok körül a zerge, lappantyú és morga, melyek a folytonos üldezés folytán mindinkább gyérülnek.

Kíváncsú és óhajtható volna, ha egyesületünk igen dicséretre méltó többi céljai mellett azt is tűzné ki feladatául, hogy kellő helyen oda iparkodnék hatni, miszerint ezen jámbor s teljesen ártalmatlan állatok a megkívántató védelemben részesítették, nehogy megérjük azok teljes kipusztulását s ezáltal havasaink élettelenítését.

Muzeumunk azonkívül meglehetősen szépszámu bogár, lepke és álló gyűjteményt is tud felmutatni, valamint medve, farkas, vaddisznó s egyéb állat koponyáját.

Kivált tanulságos ásványgyűjteménye, mely az Árvában előforduló ásványokból áll, s a m. kir. földtani társulat tagjai által összeállított s rendeztetett.

Továbbá föllelhető e muzeumban maggyűjtemény is és egy igen érdekes gyűjtemény az Árvában előforduló összes fáneműekből. Végre egy minta-gyűjtemény: kunyhókból és a faszállításnál és erdészethnél használatban lévő eszközök s gépekből, — melyek az utolsó világkiállításon érdemérmet nyertek.

Rövid tudósításomból talán kellőleg kitűnik, hogy a Kárpátok látogatói nem bánhatják meg, ha alkalmilag várunk megtekintése végett hozzánk is elrándulnak, a mennyiben meggyőződhetnének a felől, hogy az erre szánt csekély fáradság és e kirándulásra fordított kis idő elegendőleg kárpótoltnék.

De virányunk sem szegény sajátosságok fajokban, s ha nem is bírnak havasi rózsákkal, az osztrák havasok ezen di-

szével, de azért a mi árvai havasaink nem árvák, mert számos igen érdekes havasi növénynyel vannak beszönyegezve, (mint a hogy ez az alább kitett jegyzékből is kitünik).

Ma csak ezen rövid tudósításomra akarok szoritkozni, föntartva azonban magamnak, hogy jövő tudósításom egyikében az árvai havasok leírását közöljem, s ez által is bátorít-sam fel a természet őszinte barátját fölséges várunk és gyönyörű vidékünk felkeresésére, biztosítván egyúttal arról is, hogy mindenkit bármikor szívesen látunk s tanácsosal és tettel kezéügyében eljárunk.

J e g y z é k e

azon kitömött állatoknak, melyek az árvai váron elhelyezett, uradalmi muzeumban láthatók.

Emlősök.

K é z s z á r n y u a k :

Denevér barna — Vesperugo serotinus	Denevér kétszinű — Vesperugo discolor.
-------------------------------------	--

R a g a d o z ó k :

Farkas — Canis lupus.	Közönséges menyét Mustela vulgaris
Rókák — Vulpes vulgar.	Hölgymenyét — Mustela herminea
Borz — Meles taxus	Vidra — Lutra vulgaris
Nemes nyusztmenyét — Martes abietum	Közönséges medve — Ursus arctos
Szikla nyusztmenyét — Martes foina	Vizi cziczkány — Crossopus foedicus
Görény menyét — Fotorius putorius	Vakond — Talpa europea.

Ő r l ő k :

Mókus — Sciurus vulgaris	Erdei egér — Mus silvestris
Hétalvó — Glis vulgaris	Vájó mezei egér — Arvicola
Vándorpatkány — Mus decumanus	Mezei nyul — Lepus timidus
Házi egér — Mus musculus	Morga — Arctomys marmota.
Mezei „ — „ agrarius	

K é r ő d z ő k :

Őz — Capreolus vulgaris	Kőszáli zerge — Capella rupicapra.
-------------------------	------------------------------------

Madarak.

V e r e b e k.

Keresztesőr — Loxia pittiopsitaxus	Erdei pinty — Fringilla coelebs
Pirók — Pirrhula vulgaris	Kenderice pinty — „ liniaria
Hegyi pinty — Fringilla montis	Vérkenderice — „ spinus

Egersz — *Fringilla canabina*
Tengelic — „ *carduelis*
Házi veréb — „ *domestica*
Mezei „ — „ *montana*

Magnító — „ *coccythraustes*
Citrom sármány — *Emberica cit-*
ronella
Mezei pacsirta — *Alauda arvensis*.

H o l l ó k:

Seregély — *Sturnus vulgaris*
Sárgarigó — *Oriolus galbula*
Csóka — *Corvus Monedula*
Varju — „ *frugilegus*

Holló — *Corvus cornix*
Szarka — „ *pica*
Szajkó — *Gargula glandarius*
„ *nucifraga*.

R a g a d o z ó m a d a r a k:

Vérese — *Falco tinnunculus*
Karvaly — *Nisus communis*
Karvalyhéja — *Astur palumbarius*
Aranyas — *Aquila fulva*
Kiáltósas — „ *naevia*
Darás ölyv — *Pernis apivorus*
Gatyás ölyv — „ *lagopus*

Villás keselyű — *Milvus negalis*
Nagy suholy — *Bubo maximus*
Mocsár fülesbagoly — *Otus bra-*
chiotus
Erdeibagoly — *Otus sylvestris*
Lángbagoly — „ *flamea*
Kanakucbagoly — *Nyctale dasypus*.

F e c s k é k:

Házi fecske — *Hirunda urbica*
Kőfali fölleng — *Cypselus apus*

Füsti fecske — *Hirunda rustica*
Tengeri „ — *Sterna hirundo*.

É n e k l ő m a d a r a k:

Tövésszuró gebicz — *Eneacton*
collurio
Örgébics — *Lanius excubitor*
Selyemfarkú loeska — *Bombycilla*
garrula
Veresbegyű fülemüle — *Rubecula*
sylvestris
Fehér „ — *Rebeula*
saxicola
Házifüst farkú billegény — *Ruti-*
cilla atra
Kerti „ — *Ruticilla phoe-*
nicura
Réti begy — *Saxicola rubetra*
Ökörszem — *Troglodytes pavularia*
Fekete fejű begy — *Sylvia atrica-*
pylla
— *Pyrhula*
— *Saxicola*
ocanthus
Léprigó — *Turdus viscivorus*
Éneklő rigó — „ *muscius*
Örvös rigó — „ *torquatus*
Fagyöngyevő rigó — *Turdus pilaris*
Fekete rigó — *Merula vulgaris*

Vizi rigó — *Cinclus aquaticus*
— *Anthus arboreus*
— „ *aquaticus*
Fehér billegény — *Motacilla alba*
Sárga „ — „ *flava*
— *Tharrhaleus mo-*
dularis
— *Accentor alpinus*
Tarajos királyka — *Regulus cris-*
tatus
Hosszufarkú cinke — *Oeites can-*
datus
Búbos „ — *Sopophanus*
eristat
Szén cinke — *Parus major*
Fenyő „ — „ *ater*
Mocsár „ — „ *palustris*
Közönséges ponez — *Sitta Europaea*
Kerti poszáta — *Sylvia hortensis*
Tövis „ — „ *cinerea*
Sokszac rigó — „ *fitis*
Szürke légykapó — *Muscia gris*
Erdei pacsirta — *Alauda arborea*
Lile — *Chara drus*.

K ú s z ó k:

Búbos banka — *Upupa epops*
Alpizsiklafutó — *Tichodroma mu-*
raria
Fakuszó — *Certhia familiaris*
Fekete harkály — *Dryocopus martius*
Középtarka harkály — *Picus medius*

Háromujj „ — *Apternus*
tridaetilus
Zöld harkály — *Gecinus veridis*
Nyaktekercs — *Jynx torquilla*
Közönséges gyurgyalog — *Merops*
apiaster

K ö n n y ű e s ő r ű e k :

Csacsogó káris — *Coracias garrula* | Kakuk — *Cuculus canor*
Közönséges jegér — *Alcedo ispida* |

G a l a m b o k :

Örvös galamb — *Palumbus torquatus* | Gerle — *Turtur auritus*.

F a j d f é l é k :

Süketfajd — *Tetrao urogallus* | Fogoly — *Perdix cinerea*
Nyírfajd — „ *tetrix* | Fűrj — „ *coturnix*
Császárfajd — „ *bonasia* |

G á z l ó k :

Bibicz — *Vanellus cristatus* | Fehér gólya — *Ciconia alba*
Tavipartigáz — *Totanus hypoleucas* | Ejeli gém — *Nietycoras europaeus*
Tavi „ — ismeretlen | Vizi guvat — *Rallus aquaticus*
Erdei szalonka — *Scolopax rusticola* | Fekete szárcsa — *Fulica atra*
Mocsári „ — „ *gallinago* | Hóda — *Gallinula chloropus*
Nagy póling — *Numenius arquatus* | Szürke gém — *Ardea cinerea*.
Apró külöd — *Actitis hypoleucos* |

F o g e s ő r ű e k :

Barna réceze — *Vulpauser tadorna* | Csörgő réceze — *Querquedia ptero-*
Vadrucza — *Anas boschas* | *cianea*
Dunnalud — *Somotaria mollissima* | Bubos réceze — *Fuligula rufo-*
— *Querquedia* | Jégi bukdár — *Anas glacialis*
— *erecea* | Többféle ismeretlen réceze.

B u k d á r o k :

Bubos vöcsök — *Podiceps auritus* | Többféle ismeretlen bukdár.
Közönséges buvár-Mergusmerganser |

J e g y z é k e

Árvamegyében előforduló néhány növénynek, adatul egy árvamegyei virány összeállításához; gyűjtő: Guber József uradalmi erdész.

A) Völgyekben, mély utakban és vizenyős helyeken :

Aconitum Nappellus, L. x. *Vulparia Reichb.*; *Caltha palustris* L.
Nasturtium officinale R. Br.; *Pinguicula alpina* L.
Ranunculus alpestris, *Gladiolus communis* L.

B) Előhegyeken és kevésbé magas havasokon :

Adenostyles alpina; *Alchemilla vulgaris*; *Allium ursinum*
Anemone alpina L.; et *A. Pulsatilla* L.; *Arabis alpina* L., *Atropa Belladonna* L.

Crocus, vernus L., *Cypripedium Calceolus* L.;
Eriophorum alpinum L. et *E. latifolium* Hop.; *Galanthus nivalis* L.
Gentiana asclepiadea L., *G. campestris* L., *G. ciliata* L., *G. cruciata*.
G. germanica Wild.; *Geum montanum* L.; *Homogyne alpina* Cas.
Lunaria rediviva L.; *Plantago alpina* L.; *Polygonum Bistorta* L.; *Rosa*
alpina L.; *Saxifraga Aizoon Jacqui*;
S. cotyledon L.; *Silene rupestris* L.; *Soldanella alpina* L.
Sonchus alpinus L.; *Trientalis europaea* L.; *Veratrum album* L.

**C) Magasabb fekvésű havasokon, 3500—4500 a tenger
színe felett.**

Calluna vulgaris Salisb.; *Calamintha alpina*; *Chrysanthemum alpinum*;
Empetrum nigrum L.; *Gentiana lutea* L.;
Hutchinsia alpina; *Pinus Pumilio* Hænke; *Pyrola uniflora* L.
Salix herbacea L.; *S. reticulata*; *Vaccinium Myrtillus* L.
V. Oxycoecus L.; *V. uliginosum* L.; *V. Vitis idaea*; *Veronica alpina* L.

**D) 4500 lábnál magasabb hegyeken és kősziklás
hegyőrmokon.**

Alyssum alpestre; *A. saxatile*; *Dianthus caesius* Schmith.
D. chotschensis, Choeson; *Dryas octopetala*, Roszudeezen. *Gentiana*
acaulis L.; *Gnaphalium Leontopodium*;
Potentilla salisburgensis L.; *Babiaguran*; *Primula Auricula* L.;
P. minima L.; *Sempervivum montanum*; *Thlaspi montanum*.